№ 55 Ապրիլ 19 (Մայիսի 1) **1879** Ապրիլ 19 (Մայիսի 1) № 55

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աշխատում են առանձնացնել:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Երևանից: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Ֆրանսիա: Սերբիա: «Լրագրի» յօդուածը: Նամակ Թիւրքիայից:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Տեղեկացոյց:

ԱՇԽԱՏՈՒՄ ԵՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՆԵԼ

Գրողը, լրագրապետը իր գրական ասպարիզում գործելու համար, իր գործունէութիւնը աջող կերպով առաջ տանելու համար, պէտք է ապրի հասարակութեան մէջ, պէտք է տպաւորվի հասարակական կարծիքի ոգով, պէտք է միշտ արձագանք դառնայ հասարակութեան ամենօրեայ տրամադրութեան....

Այդ պատճառով լրագիրը, մանաւանդ ամենօրեայ թերթը, միշտ աւելի լաւ է աջողվում մեծ քաղաքում, հասարակական մեծ կենտրոնում, որտեղ աւելի կեանք կայ, քան թէ մի որ և է գաւառական քաղաքում, որտեղ հասարակական կարծիքը աւելի որոշ է, որտեղ հասարակական կեանքը աւելի բազմակողմանի է:

Ապրելով այդ տեսակ կենտրոնում կարելի է գործել: Եւ այդ է պատճառը որ Ռուսաստանի հայերի մէջ գրական ասպարիզում գործել ցանկացողը ընտրում է իր գործունէութեան համար Թիֆլիսի պէս մի կենտրոն, որ ամեն կողմից, տնտեսական և մտաւոր կողմից ոչ թէ միայն Անդրկովկասի, բայց և ամբողջ Ռուսաստանի հայերի համար կենտրոն է կազմում:

Բայց դժբաղդաբար Թիֆլիսը դեռ կրում է անչափ տեղական գոյն, Թիֆլիսում դեռ ևս տիրապետում է բուն Թիֆլիսցի անշարժ, նախապաշարմունքով լի, նախանձոտ, բամբասող, դէպի ամեն նոր երևոյթ անտարբեր, կամ մինչև անգամ թշնամական տարրը....

Ամբողջ Ռուսաստանում հայոց գրական, մտաւոր ասպարիզի վրա գործողի համար ուրիշ կենտրոն չը կայ, բացի Թիֆլիսից, իսկ Թիֆլիսը, դժբաղդաբար, չէ սիրում, ատում է գործողներին, այսինքն այնպիսի մարդկերանց, որոնք որ և է գործով կամենում են սովորական անշարժութենից դուրս գալ, սովորականից դուրս մի բան անել....

Այդ տեսակներին Թիֆլիսցին նախ և առաջ կամենում է ոչնչացնել իր կատարեալ անտարբերութեամբ. եթէ այդ միջոցով չէ աջողվում հեռացնել, լռեցնել գործողին, այն ժամանակ Թիֆլիսցի հայը սկսում է նրան հալածել, նրա դէմ բամբասել, նրան մրոտել, նրա երեսին ցեխ զցել, նրան խայտառակել, որպէս զի ոչնչացնի նրան....

Բայց եթէ այդ միջոցն էլ յայտնվում է անզօրծնական, գործող մարդը, կրելով ամեն տեսակ հարուածներ, ընդհակառակն աւելի ոյժ է ստանում, փոխանակ թուլանալու, հարուածների տակ ընկճվելու,—այն ժամանակ Թիֆլիսցին ձեռք է տալիս իր վերջին միջոցին. նա ատելութեամբ առանձնացնում է գործող մարդուն, ամենքը նրանից հեռանում են, ինչպէս մի ժանտախտից....

Գործողը առանձնացած է մնում, հասարակութեան հետ նրա բոլոր կապերը կտրվում են.... Այսպիսով Թիֆլիսցի հայը յոյս ունի թուլացնել գործողի եռանդը, անփաս դարձնել նրա սուր գրիչը, անընդունակ դարձնել գործողին իր գործունէութիւնը շարունակելու, այն գործունէութիւնը որ ամենքի համար աչքի փուշ է դարձել....

Բայց սիրտ, եռանդ ունեցող գործողը այդ բանից էլ չը պէտք է վհատվի: Նա այնու ամենայնիւ պէտք է շարունակի իր գործունէութիւնը, նոր սիրտ, նոր հոգի առնելով, իր առանձնացած դրութենից նոր ոյժ քաղելով....

Այն ժամանակ պարզ է, որ նրա գործունէութեան մէջ կը նշմարվի, եթէ ոչ ատելութիւն, գոնէ մաղձ, նրա գործունէութիւնը իր առաջվայ դրական ուղղութենից ակամայ կը փոխվի փոքր առ փոքր դէպի բացասական ուղղութիւնը....

Դորա մէջ հասարակութիւնը մեղաւոր կը լինի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

7 ապրիլի

Ժամանակը հետզհետէ փոխվում է, հին մարդիկները, փտած գաղափարները տեղ են տալիս նորերին: Դեռ մի քանի տարի սրանից առաջ թատրոնը և իգական սեռի կրթութիւնը արհամարհող երևանցին այսօր գրեթէ հաշտվել է այդ գաղափարների հետ: Ուսումը և դաստիարակութիւնը կամաց կամաց բարձրացնում են իրանց լուսաւոր շառաւիղը մութ և խաւար մտքերի հօրիզոնի վրա: Կար ժամանակ երբ լրագիր կարդալը մեր մէջ հազուագիւտ երևոյթ էր համարվում, իսկ լրագրին փող վճարելը միանգամայն ցնորք: Անցաւ և անշուշտ կանցնի այն ժամանակը, երբ մի որ և իցէ ընկերութեան կամ ազգային հիմնարկութեան համար հայը նիւթական նպաստ տալու ժամանակ կարծում էր իր տուած փողը ջուրն է ձգում: Արդեօք ով է շարժում այդ յեղափոխութեան ամենագլխաւոր մեքենան, անկասկած կը պատասխանենք լրագրութիւնը, դպրոցը թատրոնը և այլն: Մենք վերևում ասացինք հին սերունդը տեղ է տուել նորին, սակայն ցաւում եմ ասել որ նա բոլորովին չէ հեռացել ասպարիզից, նորա ներկայացուցիչները մեր մէջ դժբաղդաբար սակաւաթիւ չեն: Կան անձինք դոցա մէջ, որոնք մէկի ձեռքին լրագիր տեսնելով կատաղում են: Իսկ եթէ մի երկու րուբլի «Արարատեան» կամ այլ ընկերութեան օգտին փող են նուիրել, այստեղ և այնտեղ հրատարակում են. «տեպէր էսքան փող որ հաւաքումա «Մշակը» «Արարատեան ընկերութեան» համար տեսնենք «Մշակը էտ փողերը հասցնումա «Արարատեան ընկերութեանը» կամ տեսնենք իսկապէս աշխարհի երեսին կայ «Արարատեան ընկերութիւն» թէ ոչ»: Ահա այս երախտագիտութեան զգացմունքը որպէս մի փառաւոր դափնի մեր պատուելի հայը նուիրում է «Մշակի» եօթն տարվայ գործունէութեանը: Այժմ դառնանք և տեսնենք թէ ինչ է խեղճ թղթակիցների օրը: Մի քանի օր սրանից առաջ անցնում էի մեր քաղաքի «Темный рядъ» ասված առևտրական փողոցով, այդտեղ ծանօթ բարեկամս, մի երիտասարդ վաճառական, հանդիպում է ինձ և ափսոսում որ մի փոքր ուշ եմ անցնում այդ փողոցից: Ինչ կայ, հետաքրքրութիւնս շարժված հարցնում եմ: Բարեկամս հրաւիրեց նստել և սկսեց հետևեալ ծիծաղաշարժ անցքը պատմել: «Մի ժամ սրանից առաջ մի քանի անձինք տաք տաք վիճում էին: Խօսակցութեան նիւթը խեղճ թղթակիցներն էին: Վաճառականներից մինը, աւելի վայելչադէմը հետևեալ դատողութիւնն էր անում. «ինչ խելքի տէր որ «Մշակի» խմբագիրն է, նոյն խելքի տէր են և նորա թղթակիցները: Նայեցէք ով է Ա. Երը կամ ինչ մարդ է Հին-Բարեկամը, ես գրանց լաւ եմ ճանաչում, ովքեր են, ինչ կարողութեան տէր են: Ինչպէս նարմախկալները [*] ու մի բան են գրում, նա էլ ձեռաց տպում ա, հիմա տեսէք ես, Մկրտիչ աղէն, էն հազարների տէր Անանովը որ մի բան գրենք, նա չի տպի. հիմա մենք ենք էս քաղաքում յայտնի մարդիք թէ էդ նարմախկալները:» Ահա մեր քաղաքի հարուստներից մէկի հասկացողութեան չափը և սահմանը: Պարոններ, լրագիր հրատարակելու և կամ լրագրին թղթակցելու համար բաւական չէ երկու յարկանի տներ կառուցանել, հարստութիւն, փող և դուքանի մէջ դարսած մի քանի հազարների ապրանք, դորա համար խելք է հարկաւոր, խելք, և այդ խելքը ստանալու համար պէտք է տարիներով կուրծք մաշել շկօլայի նստարանի վրա և ոչ թէ ստոյկի ետևում կանգնել և մեծ մեծ փութել: Ահա, ընթերցող, մի մարդ որ իր մայրենի լեզուով անգամ չը գիտէ խօսել, մի մարդ որ դեռ հասարակ նամակ գրելու ժամանակ միջնադարեան ձևին հետևելով «շատ սիրով և կարօտիւ բարևս մատուցանեմ ձերդ հրամանոցով» է սկսում. այդ մարդը յանդգնում է իրեն մի խմբագրից բարձր դասել: Բացի այդ, նա ասում է Անանովի և այլոց հետ կը գրենք բայց չեն տպի: Թոյլ տուեցէք ինձ հարցնել պարոններ, մի՞թէ ձեզնում գրելու շնորհք կայ, փորձեցէք, գուցէ ես սխալվում եմ և երանի սխալված լինէի: Արդեօք ինչ ենք պահանջում հօտից, քանի որ նորանից տասն անգամ աւելի տգէտ և նախապաշարված է հովիւը: Ով է տեսել որ եթէ մէկից բարեգործական նպատակի համար փող ուզեն, չը ուզողը ենթարկվի սարսափելի անէծքի և նզովքի: Պասի վերջին շաբաթը երկու հոգևորական նիւթական նպաստ էին ժողովում մի աւերակ մենաստանի վերանորոգութեան համար: Հոգևորականներից մինը, սուրբ Պետրոս և Պօղոս եկեղեցու Տէր Յ....քահանան, դիմում է մի երիտասարդի և առաջարկում է ստորագրվել մի գումար: Անցիր տէր հայր, այսօր ինձնից ստացել են մի երկու անգամ բարեգործական նպատակի համար փող: Չէ պէտք է ստորագրվել. քահանան որքան պնդում է երիտասարդը աւելի է յամառում. երբ արժանապատիւ հայրը տեսնում է իր յոյսը ապարդիւն է անցնում, սկսեց սաստիկ աղաչել «սուտ հայեր էք, եկեղեցի գալիս խաչ չէք հանում, ծնրադրութիւն չունէք: Դուք գալիս էք Աստուծու տունը լոկ ձևի համար. կանիծեմ, թուլանայ ձեռքերդ, ինչպէս մի ժամանակ թոյլ էր:» Ահա մի այսպիսի ժամանակի մէջ ենք ապրում. մի մարդ որ ժամ է գնում, պատկերի առաջ մոմ է վառում, անդադար խաչակնքում, այդ անձն մեր մէջ ընդունվում է ջերմեռանդ քրիստոնեայ: Մի այլ անձն, եկեղեցու մի անկիւնում առանձնացած գուցէ աւելի հանդիստ խղճի տէր, մի անձն որի համար աւելի սուրբ և նուիրական է հայ եկեղեցու անունը, այդ տէր հօր կարծիքով բողոքական հերետիկոս է և հայաստանեայց եկեղեցու անհարազատ զաւակը: Բաւական չէ որ արժանապատիւ հայրը միայն ինքն է այդպէս ընդունում, նա ամեն տեղ, որտեղ հանդիպում է, ում հետ խօսում է, ամենքին հաւատացնում է ասելով. «այս ինչ պարոնից զգոյշ կացէք, նա հայ չէ, քրիստոնեա չէ» և միամիտ ամբոխը հաւատում է նորա խօսքերին: Ահա հովիւը որը նշանակված է հովվել իրանից աւելի մտաւորապէս զարգացած հօտը:

***

[*] Նարմախկալ թուրքերէն բառ է և կը նշանակի կէս միրուք: Այստեղ առհասարակ, այն անձանց որոնք հետաքրքրվում են ազգային հարցերով, վարժապետներին, մեր հարուստները բարեհաճում են իրանց բարձրութեան կէտից, նոցա նարմախկալ կոչել:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Վերին-Ագուլիս 10 ապրիլի

Դիմելով ձեզ, խնդրում եմ տեղի տալու իմ մի քանի տողերին, որոնք պատշաճ եմ համարում առաջարկել թէ ընթերցող հասարակութեանը և թէ այստեղի ձեր թղթակից պարոններին, որպէս զի ճշմարտութեան և խաղաղութեան այդ ցանկացողները (թղթակիցները) չը մոռանան անտես չառնելու և դիմացի խաղաղութիւն և ճշմարտութիւնը, որ ձեր լրագրի այս տարվայ մի երկու նամակների հրատարակութեամբ այստեղից կասկածի տակ է ընկնում:

ա) Ն. Ագուլիսի թղթակիցը (№ 16) մատնանիշ է լինում դէպի ինձ ևս, որ ես ամենայն դէպքում գործակալի հետ համաձայն եմ, Ալաշկերտցի ամուսնացող աղքատներից 12 րուբլի եմ ստացել և այլն: Բայց այդ երկու հակասական ստութիւնից, ճշմարիտը այս է, որ և ոչ մի կոպէկ չէ ստացուել. գործակալի պահանջը 2 րուբլի էր և ես ինձանից եմ վճարել այդ երկու րուբլին և գրել: Իսկ սրան ապացոյց այն ժապաւինեալ տոմարն է՝ որի մէջ գրվում են բոլոր աթոռահասները: Այնտեղ չը կայ գրուած այդպիսի մի բան: Իսկ ստանալ և չը գրել.... սրան կարծեմ և նոյն իսկ թղթակիցներն էլ կարծիք չեն տանիլ, ըստ որում նրանք ճիգն են թափում ապացուցանելու, որ ես ամենայն ինչ զոհում եմ աթոռահաս կոպէկների համար: Այդ պսակը եղել է 1878 թւի սկզբումը և ոչ այս տարի, իսկ տոմարը կայ այժմ, և ես յանձն եմ առնում ցոյց տալ ստուգողին:

բ) Օրդուբաթի քահանայի թաղումը և կոզոպուտը պահանջելը 1877 յուլիսի բոլորովին գործակալի պաշտօն և պարտքն էր և ուրեմն անկախ ինձանից, այդ գիտէ և Վերին-Ագուլիսի թղթակիցը, որպէս և գրում է: Եթէ ես գանձապետ եմ, այդ կը նշանակէ, որ ես ստանում եմ ինձ բերած աթոռահասը և պահում եմ պահովութեամբ մինչ պահանջուած ժամանակին իր տեղը հասուցանելու: Այս է ամենայն գանձապահի պարտքը, այսպէս է եղել և իմը՝ աւելի ոչինչ:

գ) Անցեալ տարուայ փետրուարին ագուլեցի (և ոչ մի խեղճ գիւղացի) ոմն՝ նախապատրաստուած՝ գալիս է անդորրագիր ստանալու և երբ կոպտութեամբ վարվում է իմ քաղաքավարի առաջարկութեան հանդէպը, ուրեմն և պատրաստ լինելով անբաւականութիւն վերկացնելու իմ իսկ տան մէջ, ես պարտաւորեցայ տանից հեռացնելու: Սրանից իմ հակառակորդներս հընարել են իմ դատաստանի և հաշտութեան գործը իրանց միջամտութեամբ:

դ) Այսպէս և ամենայն մի նուիրատու ով չը ճանաչելով կարգը և պարտքը իրաւունք է տալիս իրան ինձ իզուր ձանձրացնելու, իսկ իմ բարեկամներիս և թղթակիցներին նիւթ տալու: Այնպէս վարվում էին և իմ նախորդի գանձապետութեան օրօք, երբ այդ պարոնը նոյնպէս և նոյնքան ընկեր և գործակից էր իր այժմեան ոսոխ գործակալի հետ և ներկայ անբաւականութեանց հիմքը այն միջոցին է դրուած:

ե) Քահանաների տանելը Էջմիածին եղել է Սինոդի կարգադրութեամբ, Տէր-Յակովբին, որպէս արգելք լինողի շնչագրամի մուտքին, որը Ներքին-Ագուլիսը քանի մի տարի է ահա դժուարանում էր տալու, ես և նրա բարեկարգութեան հին հաշիւները Էջմիածնի հետ: Իսկ ազատամիտ Տէր-Մեսրովբին իր դեռևս քահանայութեան սկզբումը ցոյց տուած երկու բուրվառով պատարագելու չափազանցութիւնը և կրօնուսուցչութեան հետ և բնագիտութեան ուսուցչութիւն խառնելը և այլն: Իսկ իմ առանձին պահանջը նրանից եղել է՝ ոչ թէ յայտնել մի պարոնի խոստովանութիւնը, այլ արտաքոյ եկեղեցական կարգի չը խոստովանացնել սրան և նրան և չը խառնվել ընտանեկան հարցերումը: Այսպիսի սովորութիւններ ունի այդ քահանան, որպէս զի յետոյ տեղիք չունենայ անշողոքորթը այս և այն առաջին համարուած անձին շողոքորթելու: Բայց որ գըլխաւորն է և ես հաստատապէս տեղեկացայ, այդ քահանան ինձանից բողոքել էր Վեհափառ Կաթողիկոսին և ուրեմն գնացել էր ապացուցանելու իր իրաւացի փաստերը: Այս լաւ գիտէ և Ներքին-Ագուլիսի թղթակիցը. ըստ որում իբրև լուր ըստ ժամանակին փութաց հաղորդելու կոյր հնազանդութեան հարցը, ուրեմն ով կամենում է ապացուցանելու նա և գնում է:

զ) Վերջապէս պարտք եմ համարում մի անգամից ասել, թէ իմ չարամիտ բարեկամներին և թէ պ. թղթակիցներին, որ գանձապետը և գործակալը առանձին անձինք են և ամենայն կերպով հեռու իրարից. գանձապետը միայն փող է ստանում և պահում, ինչպէս ասացի նա չը գիտէ և ամենևին փոյթ չունէ գործակալի բարեկարգութեան կամ չարակարգութեան մասին. այդ ժողովրդի և Հ. իշխանութեան բանն է, ուրեմն անպատասխանատու է այն զըպարտութիւններին, որը թղթակիցները հնարում են:

է) Իսկ այդ բոլորից յետ, ասենք. Ագուլեցին այն աստիճան և այնպիսի ունայնամիտ և խռովասէր չէ, որ իզուր և չնչին բանի համար կրօնափոխ լինի, կամ մտածի լինելու, որպէս ուսուցանում են պ. պ. թղթակիցները, և երկիւղ են յայտնում: Ոչ, պարոններ, աւելի լաւ կը լինէր, որ այն ձեր քարոզած ճշմարտասիրութիւնը և խաղաղութիւնը նախ և առաջ ինքներդ ունենայիք և ապա ուսուցանէիք: Չէ որ Ագուլիսը, «Կովկասի Ամերիկան է» և ուրեմն Ագուլեցին Ամերիկացի որպէս գրում էիք ձեր անցեալ տարուայ նամակներումը: Իսկ այժմ.... բայց եթէ այդ սուտ է, ուրեմն դուք շողոքորթում և խաբում էք: Աղատ թողէք մեզ, մենք ձեզ չենք հաւատալ:

Հ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, 22 ապրիլի ԹԻՖԼԻՍԻ Սօբրանիայի դահլիճում պ. Աբգար Յովհաննիսեան կարդալու է մի հրապարակական դասախօսութիւն հայերէն լեզուով «Օտարների կարծիքը հայերի մասին» վերնագրով: Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան: Տոմսակները կարելի է ստանալ Կենտրոնական գրավաճառանոցում:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Բրիտանական արտասահմանեան Աստուածաշնչի ընկերութեան կողմից վրացերէն լեզուով տպված Սաղմոսներ: Գիրքը շատ գեղեցիկ կերպով տպված և կազմված է և արժէ ընդամենը 25 կոպէկ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Այստեղի հայ-հասարակութիւնը շատ հետաքրքիր է իմանալ թէ վերջին ռուս-թիւրքաց պատերազմի ժամանակ Ալաշկերտի գաւառի հայ գաղթականների համար հաւաքված դրամը այժմ ո՞րքան է մնում, ո՞ւմ ձեռին է և ի՞նչի մինչև այժմ չը բաժանած է մնում: Ի՞նչ կարգադրութեան են սպասում որ չեն գործ դնում նոյն իսկ յօգուտ Վանի և Ալաշկերտի կողմերի հայ ազգայինների, օրինակ նրանց դպրոցներին խեղճացի կերպով օգնելու համար: Ս. Պետերբուրգի հասարակութիւնը յոյս ունի, որ «Մշակի» խմբագիրը, որ ինքն անդամ է մասնաժողովի, և մի ժամանակ քարտուղար էր այդ մասնաժողովի, այդ մասին ճիշդ տեղեկութիւն կը տայ գործով հետաքրքրվողներին: Ս. Պետերբուրգումն էլ, որպէս ասում են, կայ մօտ հինգ հազար րուբլ գումար գաղթականների համար հաւաքված: Հետաքրքիր կը լինէր տպված տեսնել նուիրատուների ցուցակը և հաստատ իմանալ ում ձեռին է դրամը:»

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Ձեզ յայտնի է որ պ. Աշէքսանդր Մկրտչեան Թաիրեանց նուիրեց յօգուտ մեր ուսումնարանի 4000 րուբլ: Փողը արդէն ստացված է: Մըխիթարականն էլ այն է, որ պարոնը ջերմ սրտով խոստանում է իր նամակում ապագայումն էլ չը դադարեցնել իր օգնութիւնները իր բազմակարօտ հայրենիքին: Վստահ ենք, նոյնպէս, որ և պ. Մարտիրոս Միրզայեանն էլ, որ ապրում է Թիֆլիսում, կը մտաբերի իր հայրենիքը: Եւ ինչպէս չը յուսալ, քանի որ նա այնքան առատաձեռն գտնվեցաւ դէպի անկարօտ Թիֆլիսը:»

Հետևեալ դէպքը պատմում է մեզ մեր թղթակիցը ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ: «Աւագ հինգշաբթի գիշեր, Քրիստոսի չարչարանքի խորհուրդը կատարվելու ժամանակ, երբ ճրագները հանգցրին եկեղեցում, յանկարծ բարձրացաւ մի սաստիկ աղմուկ: Շտապեցին ճրագներ վառել և ի՞նչ յայտնվեց. մի քանի անկարգ պատանիներ աշխատում էին մութ ժամանակ մարդկանց գրպանները դատարկել: Պատանիներից մի քանիսներին, որոնք այդ տեսակ հանդիսաւոր րոպէում Աստուծու տունը գողութեան ասպարէզ դարձրին, կալանաւորեցին: Մ՞իթէ այդ պատանիների ծնողները մեղաւոր չեն, որ չեն աշխատել բարոյապէս կրթել իրանց զաւակներին:»

ԴԱԽԱԼՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են, որ «Մշակի մէջ տպված լուրը իբր թէ այդ գիւղից մի պարսիկ մի հայ կին է փախցրել, սխալ է: Մի ասորի կին փախցրած է պարսիկը Դաւալու գիւղի շրջականերում գտնված ասորիների գիւղից: Դաւալուեցիք վիրաւորված են այդ լուրը տպելու պատճառով: Նոքա գրում են, որ եթէ այդպիսի դէպք պատահէր, նոքա մեղաւորին սրի կանցնէին: Ափսոսում ենք, որ մեր թղթակիցներից մէկը սխալ տեղեկութիւն է ստացել և մեզ հաղորդել:

Վ. ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են, որ կրուպ հիւանդութիւնը երեխաներից շատ զոհեր է տանում: Ագուլեցիք «Հազարափրկիչը» բերել տուեին, իրանց գիւղում ման ածեցին, բայց հիւանդութիւնը աւելի սաստկացաւ: Ե՞րբ պէտք է ագուլեցիք հասկնան, հարցնում է թղթակիցը, որ հիւանդութեան համար իրանց միայն բժիշկ է հարկաւոր:

ՇՈՒՇՈՒ հայ դպրոցների հոգաբարձութիւնը շնորհակալութիւն է յայտնում պ. պ. Ներսէս Բարխուդարեանին և պ. Թադէոս Թամիրեանցին, որոնցից առաջինը ընծայել է օրիորդական ուսումնարանին 30 րուբլ, իսկ երկրորդ հոգևոր դպրոցին 75 ր.:

Մեզ հաղորդում են ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ, որ այնտեղի երիտասարդները դարձեալ մի հայ ներկայացումն են տուել յօգուտ ուսումնարանի: Ներկայացումից գոյացել է զուտ արդիւնք 100 րուբլ:

Մեզ հաղորդում են ՂՈՒԲԱՅԻՑ, որ այնտեղի ուսումնարանը ողորմելի վիճակի մէջ է: Ժողովրդի մէջ լուր է տարածված իբր թէ ուսումնարանապատկան փողերը և տոկոսաբեր թղթերը անհետացել են: Հասարակութիւնը հաշիւ է պահանջում հոգաբարձուներից: Թղթակիցը առաջարկում է, որ հոգևոր իշխանութիւնը քննութիւն նշանակէ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ հաղորդում են հետևեալ մանրամասները ուսուցչական ժողովի մէջ պատահած թանաքամանաձգութեան մասին: Պ. Հայրապետ Ղուկասեանը որ ուսումնարանի աւագ ուսուցիչ է համարվում կասկածելով, որ «Մշակի» № 33-ի մէջ տպված նամակի հեղինակը ուսուցիչ Մուշեղ Մամիկոնեանցն է, խլում է նրանից մատենադարանի բանալին: Երբ Մուշեղ Մամիկոնեան ուսուցչական ժողովի մէջ հարցնում է պատճառը, աւագ ուսուցիչ պ. Ղուկասեանը հայհոյանքներով է պատասխանում և վերջը յայտնում է, որ նամակի հեղինակը Մ. Մամիկոնեանն է: Ահա վերջինի պատասխանը. «եթէ ես եմ նամակի հեղինակը, բոլորդ թքեցէք իմ երեսին, ապա թէ ոչ ես թքեմ նրա երեսին, ով չը կարողանայ հաստատել»: Այդ խօսքերից յետոյ աւագ ուսուցիչ պ. Հ. Ղուկասեանը թանաքաման է գցում ամբաստանվածի գլխին, որ կարող էր վէրք ստանալ, եթէ գլուխը չը հեռացնէր: Մենք զզվանքով նայում ենք այդ անցքի վրա: Այդպէս կարելի է վարվել միայն հասարակական տներում և միկիտանների խանութներում: Մի ուսումնարանի մէջ, որ գտնվում է Վեհափառ Կաթողիկոսի հսկողութեան տակ, այդպիսի վարմունքը դատապարտելի է: Յոյս ունենք, որ թէ Նորին Վեհափառութիւնը և թէ ուսումնարանի հոգաբարձուները ուշադրութիւն կը դարձնեն այդ անցքի վրա և կարտաքսեն մեղաւոր ուսուցիչներին, որպէս զի նոքա չը կարողանան կրկնել իրանց լիրբ և յանդուգն վարմունքը:

Մեզ հաղորդում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ, որ այնտեղ մի քանի երիտասարդներ օրերումս մըտադիր են ներկայացնել «Արշակ» II յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան»:

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այնտեղ նուիրատուութիւններ են հաւաքում յօգուտ Սահականուշեան օրիորդաց ուսումնարանի:

Գ. Սարգիս Նալբանդեանից ստացանք վեց րուբլ յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան», որ ապառիկ էր մնացել հայ ուսանողներից ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ տուած ներկայացումից:

Վ. ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը ուշադրութեան առնելով Գողթնեաց գաւառի գործակալ տէր Մովսէս Մելիք-Ստեփաննեանցի անկարգութիւնները, բարեհաճել է հրամայել, որ այդ խռովարարին իսպառ հեռացնեն Ագուլիսից: Բայց քահանան պատճառ բերելով իր կեղծեալ հիւանդութիւնը, տակաւին թափառում է Ագուլիսի փողոցներում և դեռ ևս նորանոր խռովութիւններ յարուցանելու է աշխատում: Նամակագիրն աւելացնում է, որ քահանայի ուշանալու պատճառն այն էր, որ դատկի տոների հունձքը հնձէ և յետոյ հեռանայ Ագուլիսից. բացի դրանից, նա մի նոր դատ է սկսելու իր ծխական ժողովուրդի հետ, պահանջելով մի գումար, որը եթէ չը տան, չի գնայ: Լաւ կը լինէր, եթէ հոգ. իշխանութիւնը ուշադրութիւն դարձնէր, թէ ի՞նչ փող է այդ որ քահանան պահանջում է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

Վերջին ժամանակներս Ֆրանսիայում ժողովրդական կարծիքը բացառապէս զբաղված է ռուսաց Կայսրի դէմ կատարված եղեռնագործութեամբ. այս մեղապարտ գործը ոչ թէ միայն զզուանք է յարուցանում ժողովրդի ամեն դասակարգի մարդոց մէջ, այլ ամենքը ապշած զարմացած են մնացել այն պատճառով, որ եղեռնագործութիւնը կատարվել է մի այնպիսի անձի դէմ ինչպէս Աշէքսանդր II է, որին ժողովուրդը ամենայն իրաւամբ «ազատիչ» անունն է տալի, որովհետև նա ազատեց ժողովրդին իր դարաւոր սև ստրկութեան կապանքներից, նա հարկահանութեան ձևի մէջ անթիւ փոփոխութիւններ արաւ, և վերջապէս նա իր քսանամեայ խաղաղ տիրապետութեան միջոցին այնքան ծառայութիւններ արաւ մանաւանդ Ռուսաստանին. և այսպիսի անձնաւորութեան դէմ է որ մի եղեռնագործ, իրան ժողովրդի իրաւունքները պաշտպանող մի ինքնակոչ կուսակցութեան անդամ կոչելով, յանդգնում է ձեռք բարձրացնել:

Ռուսաստանի յետադէմ կուսակցութիւնը, ինչպէս և ամեն երկրում, աշխատում է, որ այդ յանցանքը երկրի յառաջադէմ կուսակցութիւնների մեքի ծնունդ համարեն, բայց Եւրոպական թերթերը թոյլ են տալի իրանց համեստաբար կարծելու որ Աշէքսանդր II այն մարդը չէ, որ այս կամ այն կուսակցութեան խօսքերի ազդեցութեամբ շարժի. այդ լրագիրները յոյս են յայտնում, որ Կայսրը այդ դէպքը մի յիմարութեան կամ մի ցնորամտութեան արգասիք համարելով, դարձեալ կը շարունակէ առաջվայ պէս իր առաջադիմութեան ընթացքը, որով նա մի գեղեցիկ ապացոյց կը տայ թէ իր վեհ մեծանձնութեան և թէ իր քաղաքական մեծ հանճարի մասին. բացի այս այդ լրագիրները յոյս են յայտնում, որ Նորին Մեծութիւնը լաւ կը հասկանայ, որ մի մանաւոր անձի մեղքի հետևանքները չեն ծանրանայ ընդհանուր Ռուսաստանի ճակատագրի վրա:

Ռուսաց եկեղեցում մի մեծաշուք մաղթանք կատարեցին Կայսեր ազատութեան մասին: Նէստոր վարդապետը բոլոր եկեղեցականներով մի շքեղ ժամասացութիւն կատարեց: Ամբոխը այնքան բազմաթիւ էր որ նրանցից շատերը եկեղեցում տեղ չը գտնելով, դրսումն էին կանգնած:

Եկեղեցու առաջին կարգերում նշմարվում էր Ռուսաստանի լիազօր դեսպան իշխան Օրլով. նրա երկու կողմում կանգնած էին նրա երկու որդիքը, իսկ փոքր ինչ հեռաւորութեամբ նրան շրջապատել էին դեսպանատան

բոլոր պաշտօնեաները. գրեթէ բոլոր ազգերի դեսպաններն ու հիւպատոսները, որոնք բնակւում էին Փարիզում, ներկայ էին այս մեծաշուք հանդիսին, որը տևեց ուղիղ կէս ժամ: Այդ օրը երեկոյեան և հետևեալ օր առաւօտեան բազմաթիւ պաշտօնատէր անձինք այցելում էին դեսպանին շնորհաւորելով Կայսեր ազատութիւնը: Փոքր ինչ յետոյ Աղէքսանդր II Կայսրից մի հեռագիր ստացվեցաւ, որի մէջ Կայսրը շնորհակալութիւն է յայտնում պ. Ժիւլ Գրէվիին նրա շնորհաւորութեան մասին:

Ֆրանսիան և Անգլիան համաձայնեցին վեց ամսով աւելի երկարացնել իրանց առևտրական այն դաշնագիրը, որը պէտք է ներկայ տարվայ դեկտեմբերի 31-ին վերջանայ: Այդ ժամանակամիջոցում երկու պետութիւններն էլ ժամանակ կը փաստակեն գալ դաշնագրի յօդուածները աւելի լաւ քննելու:

ՍԵՐԲԻԱ

—

Հէնց այն րոպէին երբ Սերբիայում լուր տարածվեց Ռուսաց Կայսեր դէմ կատարված եղեռնագործութեան մասին, գրեթէ հէնց այդ մի և նոյն ժամանակ ամբողջ Սերբիայում կայծակի արագութեամբ և մի ուրիշ լուր տարածվեց, որը իր եղելութեամբ շատ նման է Ռուսաստանում կատարված եղեռնագործութեանը:

Մի օր երբ իր սովորութեամբ Սերբիայի կառավարիչ իշխանը մի բանակի օգնականի հետ ուղեկցած դուրս էր եկել Նիշում զբօսնելու, և հէնց այն րոպէին երբ նրանք անցել էին համալսարանի շէնքերը, յանկարծ նրանց ետևը մի սաստիկ պայթիւնի աղաղակ լսվեցաւ և բոլոր շրջակաները ծածկվեցան փոշիով ու ծխով. այդ պայթիւնը առաջացաւ մի գնդի ճայթելուց, որի կտորները դիպչելով բանակի օգնականին, վիրաւորեցին նրան, բայց իշխան Միլան անփաս մնաց այդ սարսափելի վտանգից:

Ճայթվող ռումբը նրանց անցնելուց մի քանի րոպէ առաջ դրված էր նրանց անցքի վրա և ծածկված էր հողով: Դեռ հաստատապէս ստուգված չէ թէ արդեօք, յիրաւի, իշխանի կեանքի դէմ մի եղեռնագործութեան դիտաւորութեամբ է դրված եղել այդ ռումբը թէ նա, գտնվել է այնտեղ պատահական դէպքով:

«ԼՐԱԳՐԻ» ՑՕԳՈՒԱԾԸ

—

Զատկի առաջին օրն ալ Գուրուչէշմէի Հայ և յոյն ժողովրդոց մէջ սիրալիր բարեկամութեան և կրօնական հաշտասէր եղբայրութեան գովելի օրինակ մ'ընծայող դէպք մը տեղի ունեցեր է:

Յունաց եկեղեցւոյն մեծաւորը, որոյ համար խիստ լուսամիտ և ուսումնական անձ մը կըսուի: Ճրագալոյցի շաբաթ երեկոյին յայտնապէս Գուրուչէշմէի մեր Հայոց եկեղեցին գալով, ի գիմաց ժողովրդեան կը յայտնէ թէ հետևեալ կիր. օրը Ս. Յարութեան պատկերը դուրս հանելով թափոր կատարելու ատեն, Հայոց եկեղեցին ալ մտնելով պատուել կը փափաքին, ուստի կը խնդրէ իմանալ թէ պիտի կարենա՞ն ընդունելութիւն գտնել:

Թաղ. Խորհուրդը ամենայն հաճութեամբ վերինք ընդունելու պատրաստ ըլլալնին յայտնելով, հետևեալ կիր. առաւօտ յոյն եկեղեցականք զգեստաւորեալ, Ս. Յարութեան պատկերը թափորի հանելով, անթիւ ժողովրդեան մը բազմութեամբ, երբ Հայոց եկեղեցւոյն առաջը կը հասնին, կը սկսին երկու Հայ և յոյն եկեղեցեաց զանգակներն հնչել միաբերան: Մի և նոյն պահուն յոյն եկեղեցականք և ժողովուրդք մեր եկեղեցին կը մտնեն, որ ատեն եկեղեցւոյն Աւագ քահանայն դեռ սեղանին վրայ կը պատարագէր:

Հայ դպիրք, Յարեաւ Քրիստոս տաղով կը դիմաւորեն յոյն եկեղեցականներն, որոնք սեղանին վրայ ելնելով կողջագուրեն և սիրոյ համբուրիւ կընդգրկախառնին մեր քահանայից հետ, ապա օրհնութիւն տալով ժողովրդեան՝ սեղանին վրայ հայաբարբառ՝ Յարութեան Աւետարանը կընթեռնու յոյն մեծաւորը, ինչպէս որ սովորութիւնն է անոնց, Յէնէքի մայր եկեղեցւոյ մէջ ցերեկի ճաշու ժամուն՝ ամեն քրիստոնեայ ազգաց լեզուաւ կարդալ 'ի լուր ժողովրդեան՝ նոյն Յարութեան Աւետարանը:

Աւետարանի ընթերցումէն յետոյ, յոյն քահանայք և ժողովուրդք կենալով կը սպասեն մինչև պատարագին աւարտմանը, որմէ ետքը մեր քահանայներն զգեստաւորեալ և ժողովուրդն ալ միասնեղ առնելով, նոյնպէս թափօրիւ Հայոց եկեղեցիէն վերասին Յունաց եկեղեցին կուղղուին:

Տեսնելու արժանի բան է արդարև որ Հայ և յոյն եկեղեցականք և ժողովուրդք, ամենքն ի մի համախմբեալ այսպիսի կրօնական բարձր արարողութեան մը մէջ, երկուքն ալ քրիստոնէական կատարեալ ներողամտութեամբ ու եղբայրսիրութեամբ իրարու եկեղեցիներն պատուել կը փութան և իբրև եղբայր միասնեղ կընթանան՝ եղբայրութեամբ միացեալ իրենց եկեղեցականաց հետևելով:

Թափորը Յունաց եկեղեցւոյն առջևը հասնելով, նորէն երկու եկեղեցեաց զանգակներն կը սկսին ամենայն ուժգնութեամբ հնչել, որոց հետ կընկերանան այս անգամ նա և հրազէններու ահագին պայթիւններ ու ռումբիւններ, որ ատեն յոյն եկեղեցականաց հրաւիրմամբը մեր եկեղեցականք, եւմնոյն ալ ժողովուրդք, եկեղեցին մտնելով հայ դպրաց Յարեաւ Քրիստոս տաղերգութեամբը, քահանայք քովի դրնէն սեղանին մէջը կը մտնեն և խորանին վրայ դրուած Խաչն ու Աւետարանը համբուրելէն յետոյ, մեր քահանայք խաչահանգիստ մը կը կատարեն և պատարագիչ քահանայն իւր ձեռքի Կնոաց փայտովը օրհնելով բոլոր ժողովուրդներն, կը մեկնին յունաց եկեղեցիէն և դարձեալ թափօրիւ մեր եկեղեցին գալով, հանդէսը կաւարտի:

Ներկայ դարուս մէջ, Հայկական և Յունական՝ երկու Արևելեան քոյր մեծ եկեղեցեաց, ԺԹ դարու արժանի անխտրողութեան և եղբայրասիրութեան գերազանց օրինակն այս առաջին անգամն է որ մեր տեսութեանն ու յիշողութեանը կը ներկայանայ Գուրուչէշմէի մէջ: Երանի՜ թէ այս անխտրութիւնն ու եղբայրասիրութիւնը՝ մանաւանդ գաւառաց Հայ և յոյն եկեղեցեաց, եկեղեցականաց ու ժողովրդոց մէջ ալ յառաջ գալու բարի օրինակ մը եղած ըլլար:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս 5 Ապրիլ

Մատթէոս Սրբազան պատրիարքութեան փոխանորդ կարգուելէ 'ի վեր ազգային գործերն կանոնաւոր կերպով կը յառաջանան. վարչութիւնը և Ուսումն. յանձնաժողովը իրենց նիստերն կանեն և աշխատութիւններն կը շարունակեն: Պատրիարք Սրբազանը հրաժարական խօսք չանէր առ այժմ, և Զատկի օրն Մայր-եկեղեցի պատարագ կը մատուցանէ: Զատկի տօնի առթիւ սովորութիւն է Սրբազան Պատրիարքի այցելութիւն անել, սակայն այս այցելութիւնը ներկայ տարիս արտաքոյ կարգի փայլուն եղաւ և համարուեցաւ մի համակրական ցոյց ազգի կողմէն առ Ներսէս Սրբազան: Ընդունելութեան որ որոշուած էր ապրիլի 2, Զատկի բ. օրն. ճիշդ կէսօրին նոյն օրն այցելուներն ժողովեցան ի Պատրիարքարան և անտի հանդիսաւոր կերպով ներկայացան գացին Պատրիարքի տուն: Նախ ներկայացաւ ազգային երեսփոխանական ժողովն իրեն գլուխ ունենալով Պ. Տիգրան Եուսուֆեան, փոխ-Ատենապետ Ազգ. ժողովոյ. Պ. Եուսուֆեան մի գրաւոր ուղերձ մատոյց առ Սրբազան շնորհակալութիւն յայտնելով ազգի կողմէ և փափագ որ Ներսէս Սրբազան իւր աշխատութիւններն ազգին նուիրել շարունակէ: Պատրիարք Սրբազան պարտու պատշաճ կերպով պատասխանելէ յետոյ երեսփոխանք քաշուեցան և ներկայացաւ Ազգ. վարչութիւնը. յետոյ ներկայացաւ հռովմէական Հայոց Հակահասունեան մասի երեսփոխանական ժողովոյ մի պատգամաւորութիւն: Այդ ընդունելութիւնը շատ որտաշարժ եղաւ: Պատրիարք Սրբազանը համբուրեց պատգամաւորաց ճակատներն, պ. Թովմաս Եսայեան հռովմէական եղբարց զգացմանցն թարգման կը լինէր առ Ս. Պատրիարքն. պ. Եսայեանի խօսքերն շատ գեղեցիկ էին և մեծ տպաւորութիւն արին Սրբազանի վրա: Այսօր ամենէն աւելի այդ ճառի վրա կը խօսուի: Դա կը համարուի մի յառաջաբան որ պիտի ամրապնդէ Հայ ազգի բաժանեալ մասունքներն սիրոյ կերպով և ազգայնութեան ոգւով և քանի կը մտածեմք թէ որչափ կարօտ եմք այսօր իբր Հայ ներկայանալու աշխարհի առանց կրօնական վէճերու կարեւորութիւն տալու այնչափ աւելի գոհ կըլլամք և ուրախ պ. Եսայեանի արտասանած խօսքերէ. Սոյն պատգամաւորաց մէջ կը գտնուէր մի քահանայ ևս Օրմանեան Հ. Մաղաքիա: Սրբազանը խնդրեց պատգամաւորութիւնէն որ հաճեն նստել և չը մեկնել փութով. Պատրիարք Սրբազանը առ պատգամաւորութիւն ուղղած խօսքերու մէջ հետևեալն կասէ «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կղերը Հայ ժողովուրդի տէրն չէ այլ պաշտօնեայն. ամենքս ալ Վեհափառ Կաթողիկոսէն սկսեալ մինչև ց'սարկաւագ ազգին ծառայելու կոչուած եմք, ազգն է մեր տէրը և ոչ թէ մեք ազգի տէրը:—Պատգամաւորութիւնը կը նստի Սրբազանի շուրջը, ընդունելութեան կարգը Ազգային ընկերութեանց կուգայ նախ կը ներկայանայ Արարատեան ընկերութեան պատգամաւորութիւնը որ շատ հանդիսաւոր կերպով կը լինի. Ընկերութեան դիւանը, գործադիր ժողովը և վեց ընկերք, յորոց երեքն ազգային երեսփոխան են կը մատչեն առ Սրբազան որ ոտքի ելած կընդունի զիրենք, ինչպէս նաև առաջ ևս. Արարատեանի ընկերութիւնը գրաւոր ուղերձ կը մատուցանէ, յորում փափագ կը յայտնէ միշտ ազգին բաղդի ղեկավար տեսնել Ներսէս Սրբազան որոյ ջանից շնորհիւ Հայաստանի տառապանքներն փութով վախճան գտնելու հաւատն ունեն կասէ և շնորհակալութիւն կը յայտնէ յանուն Վասպուրականի և Տարօնի առ Ներսէս Սրբազան որ ազգի փրկութեան և դաստիարակութեան համար չը խնայեր ո՛և է աշխատութիւն: Սրբազանը յուզեալ ոգւով այս երիտասարդաց կը պատասխանէ կ'օրհնէ նոցա ջանքերն և կասէ թէ աշխատեցէք կրթեցէք տառապեալ Հայաստանը: Յետոյ կը ներկայանան Դպրոցասիրաց, Կիլիկիան և ուրիշ ընկերութեանց ներկայացուցիչներն որք նմանապէս գեղեցիկ ատենաբանութեամբք իրենց երախտագիտութիւնն կը յայտնեն:

Սրբազան նա ևս սիրալիր յայտարարութեամբ հայրական յորդորներով կ'օրհնէ և կը քաջալերէ Հայաստանի համար աշխատող ազնիւ ընկերութիւններն:

Այսպիսով կը վերջանայ սոյն աւուր գեղեցիկ հանդէսն. Ներսէս Սրբազան խիստ շատ գոհ կը լինի. իւր դէմքն կը յայտնէր արդէն թէ ինչ տեսակ զգացումներով կը յուզուի տեսնելով իւր շուրջը հայ ազգի ամեն կարգի ներկայացուցիչներն, ամենքն ալ ազգի փրկութեան հաստատ հաւատն կը դաւանին:

Ռուսիոյ դեսպանի կողմէ ընկեր Թարգմանն ևս Պատրիարքն գալով կը շնորհաւորէ դեսպանի կողմէ, նոյնպէս թէ Թիւրք և թէ դեսպանական դասէ բարձրաստիճան անձինք կուգան մատուցանել իրենց շնորհաւորութիւններն առ Սրբազան, եւ Սրբազանն նոցա փոխադարձ այցելութիւններ կը մատուցանէ:

Երբ կը լսուի թէ Ռուսիոյ Կայսեր դէմ եղած դաւաճանութիւնը ունայն ելած է, Ներսէս Սրբազան անմիջապէս հեռագրով իւր խնդակցութիւնը կը յայտնէ առ արտաքին գործոց պաշտօնատունն Ռուսիոյ, եւ միանգամայն Ռուսիոյ դեսպանին:

Յանձնաժողովներու թիւն կը ստուարանայ, կիմանամք թէ Անգղիոյ կառավարութեան կողմէ կարգուած է մի մասնաւոր յանձնաժողով Հայաստան երթալու, Հայաստանի սահմաններն գծելու Հայոց բարքն ուսանելու եւ քիւրդերու վրա պէտք եղած տեղեկութիւններն ստանալ պաշտօնն յանձն առած է, սոյն յանձնաժողովը 5 անգղիացիներէ բաղկացեալ արդէն Պօլիս է եւ քիչ օրէն կը մեկնի աստ դէպի Հայաստան:

Հռովմէական Հայոց վէճերն կը շարունակեն, Հասուն յաղթանակը կը տանի. կառավարութեան կողմէ կընդունի իւր Պ ե ր ա թ ն եւ կը լինի պատրիարք եւ կաթողիկոս հռովմէական Հայոց, սակայն կասեն թէ այդ Պէրաթն իւր փափագին համեմատ չէ եւ մեծապէս կը հարուածէ reversurus կոնդակն. Հասունեանք իսկ այժմ սկսած են բաժանում ունենալ մէջերնէն և շատերն կասեն թէ քանի որ խնդիրն Հասունի վրա է լաւ չը լինէ՞ր Հասունը միայն կաթողիկոս պահել և նոր Պատրիարք մը ընտրելով միանալ Հակահասունեանց հետ:—Հակահասունեանք արդարութեան գործոց պաշտօնէին դիմելով կը խնդրեն իրենց պատրիարքի ընտրութեան հրաման: Պատասխան կընդունեն թէ թող սպասեն փոքր ինչ:

Կիլիկիայէն կը գրեն թէ Յանձնաժողովը Հալէպ հասած է եւ Զէյթունցի բանդարկեալներն արձակած է:

Կարնոյ կառավարիչ անուանեցաւ Մուսթաֆ-Ֆօսֆօր բաշա, նախկին պատերազմական գործոց պաշտօնեայ:

Մշեցի Յակոբ սարկաւագ ազատեցաւ բանտէն Անգղիոյ դեսպանատան շնորհիւ:

Կառավարութիւնը ընկերութեանց նկատմամբ խիստ օրէնքներ սահմանելու կը պատրաստուի եւ պետական խորհրդոյ մէջ այդ օրէնքներն կը լինեն այժմ. Աստուած կարողութիւն տայ իրենց. Թող խեղճերը մտքերնին դնեն թէ մեք ալ իրենց ականջ պիտի կախեմք:

Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՏԻՐՆՕՎՕ, 16|28 ապրիլի: Այսօր Դոնդուկով-Կորսակով մի հիանալի ճառախօսութեամբ փակեց ազգային ժողովը. ժողովի անդամները բարձրաձայն աղաղակներով շնորհակալութիւն յայտնեցին Կայսրին: Ժողովը քննեց սահմանադրութեան օրէնքները: Ապրիլի 17-ին կը լինի իշխանի ընտրութիւնը, շատերը համոզված են, որ Բատտէնբէրգ իշխանը կընտրվի:

ՕՐԷՆԲՈՒՐԳ, 17 ապրիլի: Քաղաքի մեծ և լաւագոյն մասը, վաճառանոցը, դատաստանական տները, զօրանոցները և երկու եկեղեցիներ բոլորովին ոչնչացած են հրդեհով. վնասը ահագին է. բնակիչների կէսից աւելին անտուն ու անհաց մնացին. վնասվողների թւում բազմաթիւ պաշտօնատէրներ կան: Երեք այրված դիակներ են գտնվել: Մինիստր Մակով դեռ առ այժմ որոշեց 10,000 րուբլ բաժանել ամենաշատ վնասվածների մէջ:

ՏԻՐՆՕՎՕ, 18|30 ապրիլի: Այսօր կէսօրին պրինց Բատտէնբէրգ միաձայն հաւանութեամբ Ալէքսանդր առաջին անունով Բօլգարիայի իշխան ընտրվեցաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 ապրիլի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 65 կ., երկրորդ 96 ր. 12 կ., երրորդ 95 ր. 85 կ., չորրորդ 95 ր. 85 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 242 ր. 50 կ., երկրորդ 236 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 93 ր. 55 կ., երկրորդ 93 ր. 75 կ., ոսկի 8 ր. 47 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 23,12 պէնս. ռուսաց 100 րուբլ Փարիզի վրա արժէ 243 ֆր. 25 սանտիմ, Գերմանիայի վրա 197 մարկ 50 պֆ.:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1879 Թուին

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետևեալ օրերից:

Լրագրի դիրքը և պրօգրամման նոյն են մնում: Մենք ստանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ: Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը.

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ПОТИ-ТИФЛИССКАЯ ЖЕЛѢЗНАЯ ДОРОГА

ОБЪЯВЛЕНІЕ

Съ 9 Апрѣля будутъ въ движеніе товаропассажирскіе поѣзда: № 5 отъ Поти до Тифлиса и № 6 отъ Тифлиса до Поти по нижеслѣдующему росписанію.

Поѣздъ № 5					Поѣздъ № 6				
Станціи.	Приходъ		Отходъ		Станціи	Приходъ		Отходъ	
	ч.	м.	ч.	м.		ч.	м.	ч.	м.
			ве	чера				попол	удни
Поти	—	—	6	45	Тифлисъ	—	—	12	56
Ріонъ	1	25	2	20	Гори	4	15	4	35
Квирили	3	46	4	39	Михайлово	6	25	6	45
Михаилово	9	36	10	06				по по	луноч
			попо	лудні	Квирили	11	44	12	15
Гори	11.	55	12	20	Ріонъ	1	24	1	54
Тифлисъ	3	51	—	—	Поти	6	35	—	—

Пасажирскіе поѣзда: № 1 изъ Поти и № 2 изъ Тифлиса, а также товаропассажирскіе поѣзда № 7 изъ Сурама № 8 изъ Тифлиса будутъ въ движеніи по прежнимъ росписаніямъ.

Կենդանիների հովանաւորութեան ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են ապրիլի 20-ին, երեկոյեան 7 ժամին շնորհ բերել ընկերութեան ընդհանուր ժողովին, որ լինելու է ընկերութեան բնակարանի մէջ, այն է ԳԻՄՆԱԶԻԱՍՏԱԿԱՆ ընկերութեան շինութեան մէջ, Բարեատինսկի փողոցի վրա, Ալէքսանդրեան այգու մօտ: Կարող են ներկայ գտնվել և կենդանիների հովանաւորութեան գործով բոլոր հետաքրքրվողները: Անդամներից խնդրվում է բացի սորանից, վճարել ընկերութեան գանձապահին, պ. Գ. Մ. Կասումովին իրանց անդամական վճարը: Պ. Կասումովը կենում է Վօրօնցօվսկայա Նաբերէժնայա փողոցի վրա, Վարլամովի տանը № 18 և ընդունում է փողերը առաւօտեան 8—9 ժամ և երեկոյեան 3—5 ժամ:

ПОРТНОЙ ИЗЪ ПЕТЕРБУРГА ГЕРМАНЪ на Гановской улицѣ въ домѣ Іоанисіани. Имѣю честь извѣстить почтенеишеей публикѣ, что принимаю заказы своими товарами военныя и статскія платья и исполняю собственнымъ присмотромъ и также отдаю на прокатъ разныя костюмы кромѣ того въ моемъ магазинѣ имѣются мужскія и дѣтскія костюмы. Заказы и продажа производится по весьма умѣреннымъ цѣнамъ.

4—10

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է, որ ապրիլի 13-ին իր ներկայութեամբ կը լինի աճուրդ հինգ տարի ժամանակով կապալով տալու համար մի կտոր գետին, որ 6000 քառակուսի սաժէն տարածութիւն ունի և որ գտնվում է Թիֆլիսի երրորդ բաժնում, 10-որդ մասում, Խրիստովի տան հանդէպ Կուր գետի մօտ: Գետնի սահմաններն են հիւսիսից Վօրոնցովի կամուրջը, արևելքից և հարաւից Կուր գետը. արևմուտքից Խսարլովի կալուածները:

Մեզ խնդրում են յայտնել որ Ֆրանսիական «Les Vosges» շոգենաւը, որի կապիտանն է պ. Պալիու, և որ պատկանում է «Paquet» ընկերութեանը դուրս է գալիս ՓՕԹԻՑ ապրիլի 19-ին (մայիսի 1) դէպի Կ. Պօլիս և Մարսէյլ, եթէ եղանակը աջող լինի:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատված ԾԱՔԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ընկերութիւնը պատիւ ունի յայտնել պատուելի հասարակութեանը, որ նա իր հաւատարմատար Լ. ՊՈԼԵԱԿԻ միջոցով ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ սկսել է թէ կոտրած և թէ կտրատած և թէ գլխով ԲՐՕԴՍԿՈՒ շաքարի առուտուր: Այդ առուտուրը մինչև այժմ պ. Ալեխովի ձեռքին էր: ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ գտնվում է Թամամշևի քարավանսարայում, Պասաժում, երկրորդ յարկ: ՊՈԼԵԱԿ:

2—4

„Նուէր քեասիր գեղցիներին“ անունով նոր դուրս եկած բրօշիւրը ծախվում է հատը 15 կոպէկով Թիֆլիսի Կենտրոնական և Զաքարեայ Գրիգորեանի գրավաճառանոցներում: Հարիւրով առնողներին կը լինի 20% զեղչում, եթէ անմիջահէս դառան դէպի մեզ այս հասցէով. Тифлисъ Григорію Теръ-Меликсетову. въ Сололакхъ, на Сололакской улицѣ, у Вознесенской церкви, въ д. Микаила Галустова, подъ № 110.

Գրիգոր Տէր-Մելքսեդեկեան:

Բժիշկ Աւետիք Բաբայեան (Բաբայեվ) ընդունում է հիւանդներին Թիֆլիսի բժշկանոցում չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը ջղային և հոգեկան հիւանդութիւններ բժշկելու: Բացի այդ բժիշկ Բաբայեան (Բաբայեվ) հինգշաբթի և շաբաթ օրերը առաւօտեան 9—10 ժամը ընդունում է իր տանը ներքին հիւանդութիւններ ունեցող կամ էլեկտրականութեամբ բժշկելի աղքատ հիւանդներին: Հասցէն Սերգիեվսկայա փողոց տու Բայանդուրովի:

8—10

ԿՈՒԿԻՈՒՄ, Մոստովայա փողոցի վրա, Վարանցովի արձանի մօտ, Վլադիմեր Լաւրենտևիչ Ալենկոյի շինութեան մէջ (որ էր Մարկոզեանինը), իմ ֆիրմայով բաց արի ՆՈՐ ԳԻՆԵՎԱՃԱՌԱՆՈՑ, որտեղ ծախվում են ԿԱԽԵԹԻ ԲՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲՆՏԻՐ ՏԵՍԱԿԻ գինիք իմ սեփական այգիներից: Շիշը 25 կոպէկ և աւելի: Մեծ յուսով եմ որ ԹԻՖԼԻՍԻ հասարակութիւնը առանց ուշադրութեան չի թողնի իմ գինիների թէ արժանաւորութիւնը ու թէ բնակութիւնն ու անխառնուրդութիւնը:

Վարդան տէր-Պօղոսեան:

ԱՊՐԻԼԻ 19 — ՑՈՒՑԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Ապրիլի 18-ին)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Ապրիլի 18-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	55
Հին 82 պր. մ. արժ. 1000 մ.	1500	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 „	1740	—
Վիգրիշնի 5% առաջին փոխառութեան տոմ. 100 »	241	—
Երկրորդ 5% վիգրիշնի »	238	—
Մարսելի կուրսը 244—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	105	19
Վենայի կուրսը աժէ 113 գլ.	100	—
Իտալերժի բարաթը	5	65
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	320	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	102	—
Շաքարը բրօցկու	7	40
„ միւս տեսակը	7	30
„ չաքար աւազը	5	60
„ տրանզիտը	5	80
„ մաքուր վճարած	12	50
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	7	60
Միւս տեսակը հին սերմից	7	—
Բուրդը Թուշի	7	50
„ Թարաքամի	4	20
Ալիւրը Շորագալու	1	70
„ Երևանի	—	—
Գարին	1	—
Մոմը ճրագալի (стеар.)	12	60
Մետաքսը Նուխվայ	200	—
Կախեթունը	140	—
Կոկոնը Նուխվայ (բութ.)	40	—
Ֆրիղոնը (կարմ) Ագուլեաց	55	—
Կօֆէն Մոկոյ	27	—
„ լիանի	22	—
„ Մարտինոյին	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդկաններին ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կոպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ. Առանձին սենեակներում ամիսը 30 — 50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, $9\frac{1}{2}$ մինչև 11 ժամ առաւօտեան: Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րոպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլօվօ (խառն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ:

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 57
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ.	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3, 92	2, 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ օրերը: Երևանի տրակտից՝ երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կոպ.
Բաց նամակ արժէ	4
Ռուսաստան և Եւրօպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	8
Զարսկաստան	8
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը ժամը 9-ից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետոյ:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւններ, Քուչարեանց վիրաբուժական և կանանց հիւանդութիւններ:

Երեքշաբթի. Վէրմիշէվ ներքին հ., Մինկևիչ վիրաբուժական հ., Ա. Բախուտով կանանց, երեխաների հ. և մանկաբարձութեան. Բէյխ աչքի հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ.,

Հինգշաբթի. Վէրմիշէվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիտական և միզային գործարանների:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Ա. Բախուտով կանանց և երեխաների հ. և մանկաբարձութեան:

Շաբաթ. Վէրմիշէվ ներքին հ., Մինկևիչ վիրաբուժական հ., Բէյխ աչքի հիւանդութիւններ:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—ԴԱՒՐԷԺ. **. Շարունակեցէք գրել, ձեր նամակները բաւական հետաքրքիր են:

—ԹԻՖԼԻՍ. Մ. Այժմ ում չեն բամբասում: Դուք էլ շատերից մէկը կը լինէք: Պէտք չէ ուշադրութիւն դարձնել: Ցօղուածը չարժէ տպել:

—ՍՏԱՎՐՕՊՕԼ. Ս. Առաջին պրեմիան խաղացվելու է յուլիսին: Այդ մասին մի քանի անգամ յայտնել ենք: Այն բաժանորդները որոնք մինչև այդ ժամանակ չեն վճարի «Մշակի» տարեկան բաժանորդագինը, իրաւունք չեն ունենայ առաջին պրեմիան ստանալու:

— ԵՐԵՒԱՆ. **. Նամակը շուտով կը տպենք:

—Կ. ՊՕԼԻՍ. Ռ. Շնորհակալութիւն ձեր նամակների համար: Ձեր հայեացքը շատերը բաժանում են: